

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В КОНТЕКСТІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Гутовська Поліна

*студентка 2 курсу магістратури спеціальності 053 Психологія
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Петровська Інга

*доктор психологічних наук, професор кафедри психології
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

У сучасному українському суспільстві, яке переживає складні трансформації та соціальні зміни, роль педагогічних працівників стає важливішою, ніж будь-коли. Їхня робота має глибокий психологічний зміст і безпосередньо впливає на формування менталітету, цінностей та соціальних навичок молодого покоління. Педагогічні працівники в Україні відіграють визначальну роль у формуванні соціальної свідомості, розвитку психологічної стійкості та сприянні формування громадянської позиції учнів. Їхня робота має значення не лише для освіти, а й для побудови гармонійного, стабільного та розвинутого суспільства.

Наш інтерес до педагогічних працівників пов'язаний не тільки з їх глобальним впливом на майбутні покоління, а й з розумінням складності їх професійної діяльності, з оцінкою кількості стресу, з яким стикається сьогодні кожен вчитель в Україні. Наразі в сучасному світі суттєва увага приділяється проблематиці успішності в професійній діяльності, професія вчителя в цьому не виключення. На нашу думку, щоб не втратити змісту й глибинної суті інновацій Нової української школи, варто сконцентрувати увагу на особистості педагога, на рівні його психічного добробуту. Для педагогічних працівників яскраво постає проблема адаптації до нових умов реалізації освітнього процесу. Питання самомотивації та самоздійснення вчителя, особливо в умовах ризику та нестабільності, пов'язаних з війною, залишається відкритим та болючим.

В своєму дослідженні ми солідарні з розумінням толерантності до невизначеності О. Брюховецької, яка в своєму емпіричному дослідженні рівня толерантності до невизначеності керівників освітніх закладів описує даний феномен, як рису особистості, що виявляється

у прийнятті або відкиданні об'єктів, які сприймаються як складні, суперечливі, незрозумілі, оскільки вони не можуть бути однозначно пов'язані з минулим досвідом. Толерантність до невизначеності впливає на перебіг усіх емоційно-пізнавальних процесів, когнітивні стилі особистості, вірування та систему соціальних настанов, міжособистісну та соціальну поведінку, а також поведінку у важких ситуаціях, і виступає як характеристика «перцептивного апарату» особистості [1].

Як зазначає О. Брюховецька, стійкість до невизначеності має досить складну психологічну будову і включає три головні компоненти:

1. Можливість когнітивної компенсації невизначеності, тобто реконструкції, заповнення відсутніх даних.

2. Здатність сприймати нестабільні ситуації не як тривожні і травматичні, а як, хоч і важкі, але буденні.

3. Симптомокомплекс особистісних якостей, особливо: екстравертованість, емоційна стійкість, низька рефлексивність, незалежність від групи, інтернальність тощо [1].

Вітчизняні вчені С. Цюра, О. Гуменюк та О. Єфремова розглядають толерантність до невизначеності як фахову *soft skills* навичку, що лежить в основі професійної ефективності та адаптації до життєвих ситуацій. Дослідниці виокремлюють основні властивості, необхідні для успішного здійснення педагогічної діяльності, такі як: вміння опанувати собою і не впадати в тривалий стресовий стан, психофізична стійкість, антикрихіткість; уміння опанувати емоції, контролювати чи регулювати свої емоційні стани; пізнавальні й когнітивні установки, що схвалюють, позитивно забарвлюють те, що є незрозумілим, багатозадачним, нелінійним, множинним; позитивне ставлення до ситуацій, у яких потрібно діяти, брати відповідальність, знаходити шляхи розв'язання [2, с. 193].

Проводячи своє дослідження науковці приходять до висновку, що низька толерантність до невизначеності стає перешкодою в полісуб'єктній діяльності, такій як педагогічна. В даній ситуації інтолерантність до невизначеності може проявлятися через різноманітні негативні відчуття, такі як дискомфорт, почуття загрози та невпевненості. Педагоги з цими характеристиками можуть надавати перевагу спрощеним когнітивним стратегіям, таким як стереотипізація, поспішне прийняття рішень, мислення в дихотомічних категоріях, підсвідомий пошук способів розділити власну відповідальність. Вони також можуть відчувати потребу у категоризації, що спонукає їх автоматично надавати перевагу відомому та звичному [2].

Педагогічна діяльність завжди відбувається в умовах психологічного напруження, яке відчуває суб'єкт-організатор, а також під впливом одночасної активності численних учасників освітнього процесу. Це створює ситуації, що характеризуються високим ступенем

непередбачуваності дій учасників, особливо в нових або незнайомих умовах. Толерантність до невизначеності, як і інтолерантність до неї, є важливими психологічними характеристиками, які значною мірою формуються на основі біологічних задатків людини, проте особа, що обирає професію педагога і прагне довготривалого розвитку в цій сфері, повинна активно розвивати в собі такі якості, як толерантність до невизначеності, а також набувати навичок гнучкого і критичного мислення. Це забезпечує здатність адаптуватися до змін, підтримувати емоційну стійкість і застосовувати стратегічне мислення для ефективного управління навчальним процесом. У результаті, формування цих навичок не лише полегшує педагогічну діяльність, але й сприяє розвитку соціально-емоційної компетентності, що є ключовим фактором успішного самоздійснення особистості.

Література:

1. Брюховецька О. В. Психологічні особливості толерантності до невизначеності в управлінській діяльності керівників загально-освітніх навчальних закладів. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 27. С. 71–81.
2. Цюра С., Гуменюк О., Єфремова О. Розвиток soft skills педагога: толерантність до невизначеності та мислення в умовах нестабільності. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 37. С. 193–205.